

Apeldoorn, 24 maart 2021

Geachte minister, beste lezer,

Experimenten binnen de rechtspleging geeft de ruimte om de scherpe randjes er af te halen en/of te zoeken naar efficiëntie en aanvullende betrouwbaarheid. Het doel van het experiment is mede dat de ervaringen vanuit de praktijk (na het experiment) ter voeding is aan de wetgever, om zo verbeteringen door te voeren.

In uw consultatie legt u eigenlijk de volgende punten voor:

- De commissie bestaat uit zeven tot negen door de kroon benoemde leden en welke vergoeding ze krijgen
- De commissie wordt verondersteld te bestaan uit drie leden met achtergrond in de sociale wetenschappen, drie leden in de economische wetenschappen en drie in de juridische wetenschappen, waaronder de voorzitter.

Dat geeft al direct de volgende aanbevelingen:

1. U kunt er voor verkiezen om de achtergrond van de voorzitter “vrij” te laten en “vanuit hun midden” een voorzitter te verkiezen. Zo kan eventueel ook een afwisselend voorzitter zijn/haar werkzaamheden doen. Dit vergroot de bewegingsvrijheid van de commissie.
2. U kunt er voor kiezen om het element van “wetenschap” te verruimen tot “veld”. Hierdoor maakt u het mogelijk om ook leden te benoemen in de commissie die meer “met de voeten in de modder hebben gestaan” in plaats van “zolderkamer specialisten”. Binnen het experiment binnen de rechtspleging kan op deze wijze wellicht meer het perspectief van de voor de rechter staande burger worden gekozen. Bijvoorbeeld: een MKB-er zal andere inzichten hebben in de economie dan een hoogleraar – dat kan tot een andere (af-)waardering leiden op onderdelen. Of op zo’n minst een noemenswaardig minderheidsstandpunt binnen de commissie.
3. De commissie heeft de mogelijkheid – en ik verzoek u dit bij uw opdracht voor een experiment en instructie voor de commissie ook mee te geven – om mede over te gaan tot zgn. constitutionele toetsing. Er is namelijk ruimte voor post-ante toetsing en ook integrale toetsing van de “veranderde situatie”. Er is namelijk ten opzichte van de commissie geen verbod (art. 120 Gw). De commissie kan knelpunten benoemen in de reguliere situatie en benoemen of (en op welke wijze) deze knelpunten binnen het experiment verholpen kunnen worden. De commissie kan zelfs tot inzichten komen dat er op deze punten verder aangepast experiment dient te worden gevoerd. Deze toetsing is wenselijk omdat toegegeven mag worden dat ook de wetgever “ook maar menselijk” is en ook niet alle situaties kan overzien. Vooral de complexiteit van opstapelende wet- en regelgeving kan situaties geven waar er binnen het experiment gekozen zou moeten kunnen worden voor de redelijkheid en billijkheid om wetgeving te heroverwegen; vooral wanneer de beperkingssystematiek “de geest van” de grondwet met voeten betreed (détournement de pouvoir). Deze toetsing kan het voordeel geven aan de burger als het gaat om zijn/haar mensen- en burger-rechten. Deze toetsing kan systeemfouten benoemen in de gevallen er conflicten zijn ontstaan tussen de lagere/decentrale/overzeese overheden en de wetgever; dan wel tussen wetgeving onderling.

Met deze aanbevelingen is mijn intentie om te hebben bijgedragen aan een versterkte rechtszekerheid – inclusief het (niet-juridische) gevoel van eerlijkheid – terwijl een experiment in zichzelf die twijfel kan geven. Door een Toetsingscommissie (per experiment) in te richten van de hoogste kwaliteiten en achtergronden, kan het draagvlak bij de betrokkenen van deze experimentele rechtspleging vergroot worden, ook wanneer het oordeel niet in hun voordeel is.

met vriendelijke groet,

Sent G. Wierda